

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Rakennetun ympäristön tiedot ovat tällä hetkellä vaikeasti saavutettavissa ja hyödynnettävissä. Kymenlaakson liitto pitää esitysluonnosta rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista erittäin tarpeellisena.

Kymenlaakson liitolla on tekniset valmiudet toteuttaa tietojen luovutus teknisen rajapinnan avulla. Kaikkien maakuntaliittojen tai kuntien osalta tilanne ei kuitenkaan ole sama. Kymenlaakson liitto pitää hyvänä, että lakiluonnoksessa huomioidaan (12 §) tietojen vaihtoehtoinen tallentamistapa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.

Kymenlaakson liitto pyytää huomioimaan, että julkisessa tietopalvelussa sekä teknisen rajapintapalvelun kautta annettavissa aineistoissa tulee selkeästi olla esillä tieto tarkasteltavan kaavan vaiheesta, jotta käyttäjälle ei jää epäselväksi onko tarkasteltu kaava-aineisto lainvoimainen vai esimerkiksi luonnos/ ehdotus.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyt muutokset ovat yleisesti ottaen hyviä ja kannatettavia. Kymenlaakson liitto pitää erityisen hyvänä muutosta tuottaa kaavat paperisen kaavakartan sijaan digitaalisessa tietomallimuodossa.

Kymenlaakson liitto toteaa, että maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) muutoksen luonnoksen 29 §:n otsikosta tulee poistaa sana sisältö (Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa). Maakuntakaavan sisällöstä säädetään MRL 28 §:ssä. Jatkotyössä tulee huomioida myös muutostarpeet koskien maankäyttö- ja rakennusasetusta.

Esitysluonnoksessa maankäyttö- ja rakennuslain 29 §:n 2 momentin mukaan kaava esitetään valtakunnallisesti vakiomuotoisena kartalla. Tällainen valtakunnallisesti yhtenäinen esittämistapa voi olla haastava saavuttaa. Maakuntakaavojen osalta valtakunnallisesti yhtenäinen esittämistapa ollaan vähitellen saavuttamassa, mutta kyse ei kuitenkaan ole maakuntakaavojen virallisista versioista vaan nk. HAME-yhdelmän esittämistavasta. Maakuntakaavojen viralliset esittämistavat poikkeavat tästä yhtenäisestä esittämistavasta. Nykyään kaavan esitystapaa on ohjattu kaavamerkintäasetuksella, mutta asetus on ollut melko tulkinnanvarainen sekä merkinnät osittain vaikeasti toteutettavia ja päivitysten puuttuessa, se on jo osittain vanhentunut ja puutteellinen. Tämä on johtanut kaavamerkintöjen erilaistumiseen, kun asetusta on tulkittu eri tavoin ja päivitysten puuttuessa on keksitty uusia merkintöjä.

Uuden lainsäädännön ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tullessa käyttöön ympäristöministeriön ohjaavuus virallisten kaavojen esittämistapaan todennäköisesti kasvaa, kun yhteinen esittämistapa määritellään ja käytetään rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kautta. Valmisteltaessa valtakunnallisesti yhteistä esittämistapaa Kymenlaakson liitto pyytää huomiomaan esittämistapojen joustavuuden sekä jatkuvan ylläpidon ja päivittämisen tarpeen, jotta mahdolliset tulevaisuuden kaavoitustarpeet ja alueelliset erityispiirteet on mahdollista huomioida kaavoituksessa riittävän monipuolisesti.

Esitysluonnoksessa todetaan, että maakuntakaavat sisältävät usein sanallisia suunnittelu-, rakentamis- ja suojelumääräyksiä, joiden esittäminen kartalla ei ole tarkoituksenmukaista. Kymenlaakso huomauttaa, että on tärkeää, ettei näitä määräyksiä eroteta kaavan muista määräyksistä. Maakuntakaavan ohjausvaikutus kohdistuu erityisesti kuntatason yleis- ja asemakaavoitukseen. Maakuntakaavan suunnittelutasoa on viime aikoina haluttu viedä strategisempaan suuntaan ja näin ollen sanallisten suunnittelumääräysten rooli on korostunut annettaessa suunnitteluperiaatteita yksityiskohtaisempaa kaavoitusta ohjaamaan. Kymenlaakson liitto katsoo, että näiden määräysten tulee olla helposti ja selkeästi löydettävissä ja yhdistettävissä kaavakohteisiin tai koko kaava-alueeseen. Maakuntakaavan lukemisen tulee lakimuutoksen myötä helpottua, jotta maakuntakaavaa soveltavien viranomaisten, kansalaisten ja sidosryhmien näkökulmasta maakuntakaava on yksiselitteisesti luettavissa.

Kymenlaakson liitto katsoo, että MRL 30 §:ssä on tarpeen säilyttää jatkossakin maakuntakaavalle mahdollisuus antaa suunnittelumääräysten lisäksi myös suojelumääräyksiä.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Kymenlaakson liitto katsoo, että esitysluonnoksessa esitetyt tavoitteet ovat hyviä ja tavoiteltavia. Kymenlaakson liitto pyytää kuitenkin huomiomaan, että alueidenkäytön suunnittelun digitalisaatiossa on tärkeää varmistaa, etteivät tekniset ratkaisut, kaavoituksen yhteismitallistaminen tai kaavan esitystavan vakioitu muoto rajoita tai ohjaa suunnittelua vaan toimivat suunnittelun työkaluina. Kymenlaakson liitto katsoo, että kaavoituksessa tulee pystyä jatkossakin huomiomaan alueiden erilaiset olosuhteet ja käyttää kaavainstrumentteja joustavasti alueen omiin tarpeisiin ja erityispiirteisiin vastaten.

Esitysluonnoksen kappaleessa kolme on esitetty, että tiedon käyttösäännöillä ja luokittelulla voidaan nykyistä paremmin ennaltaehkäistä kansallisen turvallisuuden kannalta herkän tiedon päätymistä alueidenkäytön suunnitteluprosessiin. Kymenlaakson liitto katsoo, että ko. tavoite on tärkeä, mutta huomauttaa samalla, että kaavoitusviranomaisilla tulee olla pääsy kansallisen turvallisuuden kannalta herkkään tietoon ja mahdollisuus ottaa ko. tieto huomioon alueidenkäytön suunnitteluprosessissa, jotta kaavoituksen alueidenkäyttöpaineiden yhteensovittamisen tavoite saavutetaan. Julkisuuteen kansallisen turvallisuuden kannalta herkän tiedon päätymistä on syytä ennaltaehkäistä.

Esitysluonnoksen kappaleessa viisi on esitetty vaihtoehtoisia toteuttamisvaihtoehtoja rakennetun ympäristön tietojärjestelmälle. Kymenlaakson liitto katsoo, että valittu hybridimalli on hyvä ja kannatettava toteutustapa ja pitää tärkeänä, että kunnille ja maakunnille, joilla ei ole mahdollista itse ylläpitää omaa järjestelmää tietojen ja rajapintaratkaisujen tuottamiseen, on tarjolla rajapintaratkaisujen rinnalla vaihtoehtoinen tapa tuoda tiedot rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.

Lakiluonnoksen 16 §:ssä säädetään maksuista. Lakiluonnoksen mukaan viranomaisilla olisi oikeus saada maksutta tehtäviensä hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Maksuja voitaisiin periä Suomen ympäristökeskuksen toimesta vain tarpeellisista toimista, kuten rajapintojen perustamisesta, ylläpidosta ja käyttöoikeuksien perustamisesta. Esityksen mukaan kunnille rajapintapalvelut ja tiedot olisivat kuitenkin aina maksuttomia. Kymenlaakson liitto edellyttää, että maakuntien liitot tulee lukea niiden viranomaisistahojen joukkoon, jotka saavat maksutta tehtäviensä hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä, ja joiden rajapintapalvelut ovat maksuttomia.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Kymenlaakson liitto katsoo, että ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot ovat maakuntakaavoituksen kannalta melko kattavat. Tallennettavan aineiston osalta tulisi kuitenkin huomioida, että maakuntakaavoituksessa ehdotusvaihe on kaksiosainen.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Ei huomautettavaa ehdotetun lain 13 §:stä.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Ei huomautettavaa ehdotetun lain 14 §:stä.

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Esitysluonnoksen vaikutusarvioinneissa on arvioitu vaikutukset kuntatalouteen kappaleessa 4.2.1.7 muutoksesta aiheutuvia kustannuksia. Maakuntien liitoissa on jo siirrytty tietomallimuotoiseen kaavojen toteutukseen ja maakuntaliittojen yhteiseen HAME-tietomalliin sekä yhteisiin rajapintaratkaisuihin perinteisen paperimaakuntakaavan rinnalla. Tästä syystä Kymenlaakson liitto katsoo, ettei muutos toimintatavoissa, tiedonhallinnassa, tietojärjestelmissä tai ohjelmistoissa aiheuta merkittäviä kustannuksia maakuntaliitoille. Kymenlaakson liitto kuitenkin yhtyy kuntien huoleen muutoksen aiheuttamista mahdollisista kustannuksista kunnille ja katsoo, että taloudellista tukea tulee osoittaa erityisesti kunnille rakennetun ympäristön tietojärjestelmään siirryttäessä. Sekä kunnat että maakuntien liitot tulevat tarvitsemaan teknistä tukea erityisesti alkuvaiheessa, kun siirrytään tuottamaan aineistoja yhteisissä tietomalleissa ja välittämään sitä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.

Vaikutusten arvioinnissa olisi hyvä tunnistaa myös tietojärjestelmän merkitys maakuntien liittojen suunnittelulle. Maakuntien liitot käyttävät suunnittelun taustana ja selvityksissä laajasti ja vaihtelevasti melko yksityiskohtaistakin tietoa. Tietojärjestelmän tulisi tukea maakuntien liittojen maakuntakaavoitukseen, liikennejärjestelmäsuunnitteluun ja merialuesuunnitteluun liittyvää työtä.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Kymenlaakson liitto huomauttaa, että esitysluonnosta koskevan lausuntopyyntöä ajoittaminen kuntien ja maakuntien asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden kesälomakauden on hyvien hallintotapojen vastaista. Esitysluonnos koskee merkittävästi kuntien ja maakuntaliittojen tehtäviä. Lisäksi voimaan tullessaan lait vaikuttavat kuntien ja maakuntaliittojen osaamistarpeisiin ja resursseihin sekä muuttavat kaavoituksen toimintatapoja. Näin ollen lausuntoaikaa olisi tullut antaa riittävästi asian käsittelemiseksi kuntien ja maakuntien päätöksenteossa.

Lakiluonnoksen nykytila ja sen arviointi kappaleessa 2.1.6 Kuntien rakennetun ympäristön tietopalvelut on virheellisesti annettu ymmärtää, että Kymenlaakson liitolla olisi ainoastaan oma rajapinta maakuntakaavalle eikä sitä olisi saatavissa Lounaistiedon palvelun kautta. Kymenlaakson liitto huomauttaa, että Kymenlaakson maakuntakaavan INSPIRE-velvoitteiden mukainen rajapintapalvelu maakuntien yhteisellä HAME-visualisoinnilla on saatavilla ainoastaan Lounaistiedon palvelun kautta. Kymenlaakson liitto pyytää poistamaan maininnan Kymenlaakson liitosta ko. kohdasta. Kymenlaakson liitto ylläpitää omaa maakuntakaavan rajapintaa kaavan virallisella visualisoinnilla lähinnä omaa maakuntakaavan karttapalvelua sekä maakunnan kuntien rajapintapalvelukäyttöä varten. Kymenlaakson maakunnan alueella voimassa on kokonaisuudessaan Kymenlaakson maakuntakaava 2040, joka on tuotettu HAME-tietomallin mukaisesti.

Hering Frank
Kymenlaakson liitto

Ronkanen Elina
Kymenlaakson liitto